

ANTWERPEN TOONT ZICH VAN HAAR BESTE KANT: DE WERELDEXPO'S

De geschiedenis van Antwerpen wordt, zoals die van bijna elke grootstad, gekenmerkt door bloeiperiodes met pieken van welvaart afgewisseld met wat je, als je van eufemismen houdt, 'dipjes' zou kunnen noemen. Het uitgaansleven volgt die golvende beweging. In tijden van welvaart zijn horecaondernemers bijvoorbeeld veel talrijker, maar het is vooral opvallend hoeveel meer tijdelijke en grootschalige evenementen er georganiseerd worden wanneer het goed gaat. En hoeveel die evenementen betekenen voor een stad: ze trekken volk en inkomsten en doen wonderen voor het imago van de stad. Met stip op één staan Wereldtentoonstellingen: grote internationale exposities die worden georganiseerd sinds 1851 en waar deelnemende landen zichzelf van hun beste kant kunnen tonen aan elkaar en aan het publiek. Hoe ver ze staan op het gebied van technologie, architectuur, culturele en sociale ontwikkelingen bijvoorbeeld. Het organiserende land haalt dan alles uit de kast: er worden volledige dorpen opgetrokken met tijdelijke paviljoenen en hier en daar leveren **WERELDEXPO'S** ook permanente bouwsels of kunstwerken op die het gezicht van een stad bepalen. Denk maar aan het Atomium in Brussel, de Eiffeltoren in Parijs of de Boerentoren in Antwerpen.

Daarmee hebben we meteen ook twee van de bekendste Wereldtentoonstellingen genoemd. De Wereldexpo's die in Antwerpen werden gehouden zijn minder bekend, maar betekenden veel voor de stad. De eerste twee vonden nog voor de Eerste Wereldoorlog plaats, van 2 mei tot 2 november 1885 en van 5 mei tot 5 november 1894. In volle belle époque dus, wanneer in onze streken de rijke klasse nog rijker werd dankzij de exploitatie van de kolonies en volop genoot van haar mondaine leventje. Geld mocht rollen. Ook voor Antwerpen waren dit de gloriejaren: dankzij het tolvrij maken van de Schelde in 1863 had de stad geld en ambitie te over. Er werden indrukwekkende gebouwen opgetrokken (denk aan het Centraal Station en ongeveer alle chique paleizen op de Meir) en er werd zelfs een nieuwe wijk gebouwd: het Zuid werd zo goed als in één ruk aangelegd in de jaren 70 en 80 van de 19de eeuw. En natuurlijk was een Wereldtentoonstelling de perfecte manier om

'T STAD BEWEEGT: EVENEMENTEN

DE GESCHIEDENIS HERHAALT ZICH: DE SINKSENFLOOR

Het mooiste voorbeeld van een evenement in de stadskern dat al vanaf de jaren van de Wereldtentoonstellingen op veel bezoekers kon rekenen is de **SINKSENFLOOR**. Die grote kermis wordt tot op vandaag jaarlijks georganiseerd en start op Pinksteren, een feestdag die ook wel eens 'Sinksen' genoemd wordt. De floor is gegroeid uit de Antwerpse jaarmarkt die sinds de middeleeuwen rond Pinksteren plaatsvond. De markt ging samen met een kerkelijke feestdag en een heleboel rituelen: er werd Sinksenbier gebrouwen en een Sinksenboom geplant waarin koeken en snoepjes werden gehangen die door de kinderen 'geplukt' konden worden. Er waren straatartiesten en de floor zelf was een markt waar ambulante handelaars hun waren verkochten. Vanaf 1415 vond de Pinksterjaarmarkt plaats op de Grote Markt, maar die was te klein en te modderig en dus verhuisde ze naar de Handschoenmarkt en de Groenplaats, om dan alweer richting Scheldekaaien te verhuizen op vraag van de bisschop. Toen die kaaien in 1875 werden rechtgetrokken om de rivier te verbreden en zo de havenactiviteiten uit te breiden, verhuisde de Sinkse floor naar wat nu de Leien zijn.

In de loop van de jaren groeide de jaarmarkt uit tot een grote kermis die veel langer dan een dag duurde. In de jaren 30, toen mensen uit alle klassen stilaan wat minder hard moesten werken en een beetje vrije tijd kregen, bleef de floor vijf of zes weken staan.

De stad verdiende er toen zo'n 700.000 frank aan, weet Sinkse floorkenner Michel Follet. Na barre oorlogstijden (in 1940 vielen de Duitsers twee dagen voor Pinksteren Antwerpen binnen en in de daaropvolgende jaren waren er wel kermissen, maar met een avondklok en zonder geld was er weinig pret te beleven) kwam de Sinkse floor opnieuw tot bloei in de jaren 50. In 1946 was er een rustige, kleine editie met de oorlog nog vers in het geheugen, maar in de vroege jaren 50 draaide de floor weer op volle toeren, met een opbrengst van maar

lieft twee miljoen frank voor de stad. Er waren evenementen zoals de verkiezing van het mooiste meisje van de floor, circussen en bokswedstrijden, en allerlei kijktenten en rareiteitenkabinetten waar het volk heen werd gelokt door luid reclamemakende foorkramers.

Guillaume Borremans is sinds '72 de Antwerpse afdelingsvoorzitter van de Vereniging Der Belgische Foornijveraars en uitbater van bakkraam *ni warem, nie wille*, met smoutebollen en zo meer. Samen met Fred Azaert, die 42 jaar de plaatsmeester van de Sinkse floor was, herinnert hij zich nog levendig hoe de floor in die dagen was en welke attracties toen veel volk trokken. Als exploitant van de boksbarrak, bijvoorbeeld, kon je in de jaren 50, 60 en 70 goed de kost verdienen. Er werden boksters opgesteld, die een vaste pree hadden, en in het publiek dat buiten stond te wachten om te komen kijken, werden er toeschouwers geronseld om tegen de boksters te vechten. Een luidruchtige bedoening was dat, met veel aanmoedigingen en commentaren van de omstanders. Wie de bokshandschoenen uiteindelijk aantrok en won van de professionals kreeg flink wat prijzengeld en eeuwige roem in hun stamcafé. Vroeger draaide de Sinkse floor niet alleen om dingen doen, zoals nu - schieten, op een attractie gaan - maar ook om dingen zien. Mensen betaalden bijvoorbeeld om een wildeman in een hok te zien, of exotische inwoners van Papoea, of een vrouw met drie borsten die men ergens in Kazachstan had gevonden, of zelfs foetussen op sterk water. Elk jaar was er weer een nieuwe 'freak' om je aan te vergapen. Nog zo'n voorbeeld van iets waar mensen naar kwamen kijken, in de jaren 60 in dit geval, was een motorshow met stuntpiloten die met hun moto's in een stalen bol de gevaarlijkste dingen deden. Of de muizenstad: een volledige miniatuurstad bevolkt door witte muizen. Op een dag waren die ontsnapt en liep de hele kermis vol muizen. In zo'n geval werd de politie gebeld, maar dat betekende vroeger iets heel anders dan nu, zo vertellen de foorkramers. De politie was toleranter en er kon al eens gelachen worden. Zoals die keer toen een agent op de floor kwam om een loslopende hond te vangen, en het om de hond van een van de foorkraamsters bleek te gaan, met name om die van de vrouw van de paardjes waar kinderen een ritje op konden maken. Zij liet niet met zich sullen en gooide vanuit haar kraam haar lasso over een balk en rond het middel van de agent, en trok hem zo naar boven. Daar hing hij dan te bengelen, met zijn benen van de grond.

Muzikant op de Sinkse floor.

Zicht op de Sinkse floor in 1874.

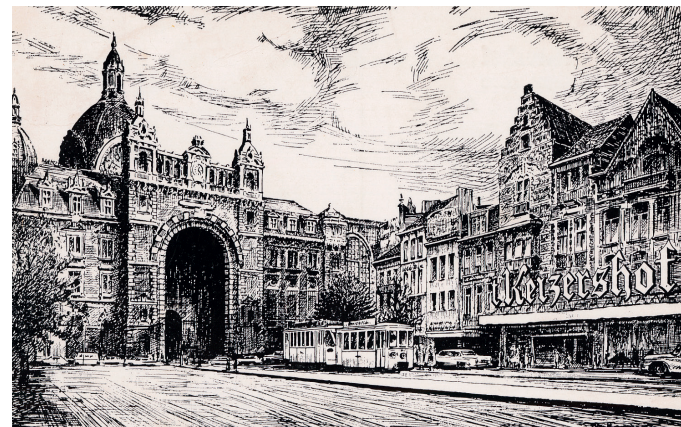
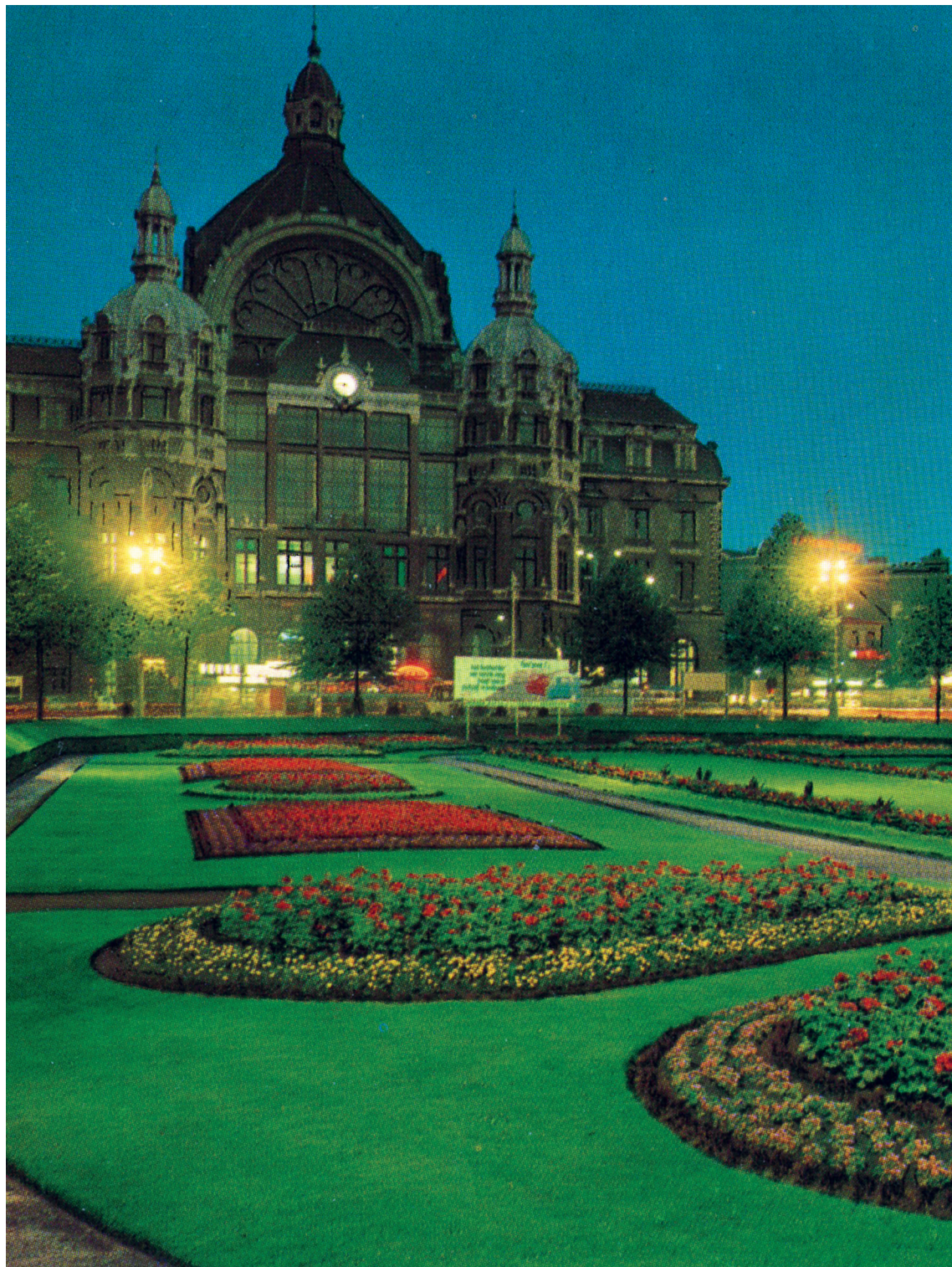

Een trotse familie bakt wafels op de floor.

Floorbezoekers konden zich vergapen aan acts als 'de vrouw zonder armen'.

Gravure van een zicht op de De Keyserlei met op de voorgrond zaal Keizershof.

zo'n zaal een make-over of andere naam kreeg. Zaal **KEIZERSHOF** – ook bekend als Palais Kaizershof – in de Offerandestraat is een mooi voorbeeld van een magnifiek danspaleis dat meeding met de tijd. Het allereerste Keizershof werd verwoest door een brand in 1887, maar een jaar later verrees er al een nieuwe zaal uit de as. Het bouwplan toont een *basic* basilicastructuur, maar echt interessant zijn de zeldzame interieurfoto's – dit soort foto's werd veelvuldig gemaakt ter promotie, maar er zijn er weinig bewaard gebleven – die een ongelooflijk chique, overdadig versierde zaal tonen waar niets doet vermoeden dat de basisstructuur zo rudimentair is. Het plafond was een tongewelf volgeschilderd met figuurtjes als bloemen, er waren *trompe l'oeils* rond de boogramen en er hing een smeedijzeren luchter met melkglazen lampions. De zaal wordt niet voor niets beschreven als 'de grootste en schoonste zaal der wereld'. Er waren ook chique ogende zuilen. Net als het plafond waren die eigenlijk gemaakt van doodgewone houten en stalen balken, maar dan wel bekleed met hout of *papier-carton* en vervolgens versierd met krullen, spiegels, lampjes, en wat nog meer.

Ook de dansvloeren, de *pièces de résistance* van de zaal, die vaak iets lager lagen dan de gaanderijen, waren in dit soort paleizen poepchique. Meestal was het een ingelegd parket met patronen van verschillende houtsoorten, en altijd lag de vloer er blinkend als een spiegel bij, zonder enig spoor van een oneffenheidje waarover de dansers zouden kunnen struikelen. Al had de dansvloer als blikvanger wel flink wat concurrentie van het orgel dat meestal aan het einde van de zaal stond, tegenover de inkom, en in veel gevallen indrukwekkende afmetingen had, tierlantijntjes allerhande en

---

<< De hoefijzervormige bloemperken weerspiegelen de vorm van het rozetraam van het Centraal Station.

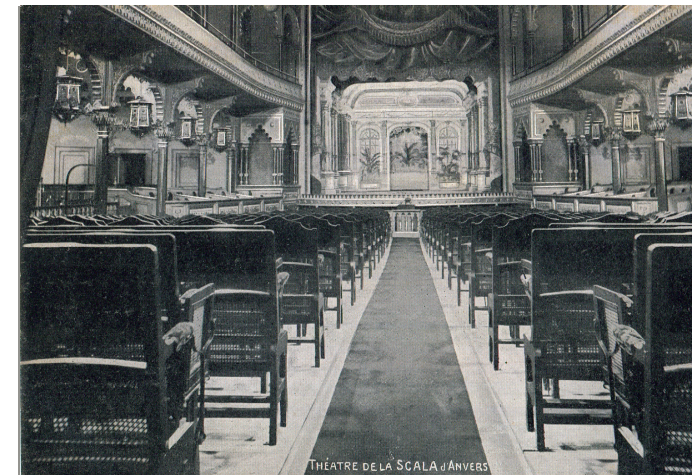

ANTWERPEN CINEMASTAD

ENTERTAINMENT VOOR IEDEREEN

De uitvinding van de cinema in 1895 is er eentje die de amusementsindustrie op zijn kop heeft gezet, en door de Antwerpenaren van in het prille begin met enthousiasme is onthaald. In onze stad vond de eerste openbare voorstelling met de cinematograaf al plaats in 1896, in de Gramaystraat 10, vlak om de hoek van de Meir. Dat was maar een paar maanden na de wereldpremière in Parijs. Om maar te zeggen: Antwerpen was mee met zijn tijd.

Het duurde dan ook niet lang voor er her en der stomme films vertoond werden: in theaterzalen, revuepaleizen en music halls, maar ook op kermissen en tijdens stadsfeesten. Vaak werden er in de pauzes nog wat goocheltrucs of acrobatiekshowtjes opgevoerd - het podium was er toch. De eerste echte, permanente filmzaal opende de deuren in 1907, op de hoek van de De Keyserlei en de Appelmansstraat, in het huis waar voor die tijd burgemeester Jan Van Rijswijck had gewoond. Het was een initiatief van Willem Frederik Krüger, een ingenieur van Duitse afkomst die snel snapte dat er met cinema in Antwerpen geld te verdienen viel. Hij organiseerde filmvertoningen in de Scala en in tal van andere revue- en danszalen zoals de Alhambra in de Hoogstraat - daar zit vandaag een tapijtwinkel - en de Tivoli in de Pelikaanstraat.

DE KRACHT VAN DE CALICOT

De foto's in de *kashes* (of de *bakskes*) spraken tot de verbeelding, maar de allerknapste vorm van cinemapropaganda waren toch de **CALICOTS**: grote beschilderde reclamepanelen die in de portalen van de cinema's werden opgehangen. In de nieuwe, naoorlogse cinema's werd daarvoor speciaal plaats voorzien onder de luifel. Na WO II wordt het beschilderen van panelen voor films *booming business*. Dat is een goede zaak voor reclameschilder Marcel Meeuwis, die in de jaren 30, in volle crisistijd dus, het risico had genomen om een schildersbedrijf op te richten. Hij houdt zich aanvankelijk voornamelijk bezig met het schilderen van letters op cafégevels en -ramen, tot hij op een mooie dag de opdracht krijgt om een *decoupé* te maken met de koppen van twee komieken die een show zouden opvoeren in de Hippodroom, het grootste revuetheater van Antwerpen. Ondanks zijn gebrek aan ervaring volbrengt Marcel zijn opdracht met verve: de uitgesneden figuur trekt zoveel mensen aan dat hij prompt nieuwe opdrachten krijgt, waaronder een levensgrote decoupé van Shirley Temple, voor cinema Kinox in de Nationalestraat. Vanaf dan gaat het hard: meer en meer cinema-uitbaters willen een calicot en terwijl ze hun kleine filmaffiches vaak nog zelf konden maken, moeten ze voor de grote panelen aankloppen bij Meeuwis, die zich ondertussen heeft gespecialiseerd in het genre. Hij ziet zich genoodzaakt om meer en meer gasten aan te nemen - figurenschilders, letterzetteren en hulpjongens die de grote doeken prepareren - en om ze ook op te leiden. Gelukkig kunnen hij en zijn personeel gewoon verder schilderen tijdens de oorlog. (Zoals eerder verteld, blijven er films draaien in de cinema's: hoe moeilijker het leven van de mensen is, hoe voller de cinemazalen zelfs...)

Na de bevrijding breekt met de glorie van de cinema ook de glorie van de calicot aan. In 1949 werken er zestien fulltimekrachten bij Marcel Meeuwis, waaronder ook zoon Ivo, die dan veertien jaar is en voorbestemd om het atelier, op dat moment nog op het Vleminckveld, over te nemen. Er komen concurrerende schildersbedrijven op de markt, maar er is werk genoeg voor iedereen: de jaren 50 en 60 zijn immers de topperiode van de cinema in Antwerpen. Ivo Meeuwis heeft Studio Marcel overgelaten aan zijn zoon - de naam van het atelier is tot op vandaag hetzelfde

---

>> In Studio Marcel werden wekelijks nieuwe calicots geschilderd als reclame voor de films die de komende week zouden spelen.

Antwerpse kinderen arriveren met de reisbus aan vakantiecentrum Kindervreugd aan Zee in Knokke.

wegeninfrastructuur was erg gebrekkig. Zelfs in de jaren 50 kostte een ritje naar de zee vanuit Antwerpen nog drie uur, en hadden nog maar weinig mensen een auto. In de jaren 60 komen er veel nieuwe autosnelwegen, en de nieuwe bezitters van een auto kunnen dan al op een uurtje in Blankenberge of Knokke geraken – ook vandaag nog de favoriete badplaatsen van den Antwerpenaar.

'Bezienswaardigheid' Jefke van de Zoölogie trouwde met een Antwerps meisje en kreeg een dochter. Zij vertrok naar China, waar ze volgens de overlevering concubine van de keizer werd.

Om maar te zeggen: toerisme voor de gewone man is een redelijk recent fenomeen. In de late jaren 30 maar ook in de jaren 50 en 60 hielden de meeste mensen het bij daguitstapjes in de omgeving, of bij een weekendje in de bungalow of een kampeertripje naar 'den buiten', waarmee meestal de Kempen werden bedoeld.

Gelukkig voor wie weinig middelen had, was er ook in de stad zelf een fijne plek om met het gezin een vrije dag door te brengen: **DE DIERENTUIN**. De Antwerpse Zoo is de oudste van België en zelfs een van de oudste van Europa. Het park opende de deuren op 21 juli 1843. Het was toen nog erg *basic*, met maar twee kooien en een soort van Zwitsers ogende chalet waar de eerste directeur, bioloog en taxidermist Jacques Kets, zijn rariteitenkabinet kon onderbrengen. Hij en zijn vroegste opvolgers woonden in de chalet, midden tussen de dieren. (Al viel het aantal dieren in de eerste jaren dus behoorlijk tegen.) De grootste attractie in de beginjaren van de Zoo was trouwens geen dier maar een mens, meer bepaald 'Jefke van de Zoölogie'. Hij was in 1945 als negerslaaf uit West-Afrika meegekomen met een vracht vogels en kreeg van de directeur

